

PER DAHL:

Med kamel under vattnet

Hört sent i höstas. Åhöraren, en flicka, frågar på mycket lantlig skånska: "Men när du möter allt fler främmande utlänningar i vardagen, i affären, i granskapet blir du inte rädd då?"

John Biggins: **Sailor of Austria**. Secker & Warburg, London 1991

Diskrimineringsombudsmannens manér när han svarar är aristokratiskt sirliga. "jaa, min familj har under detta århundrade varit verksam i Sverige, Danmark, Ryssland och några andra länder. Vad jag minns har vi aldrig varit rädda."

Vad krävs för att någon skall känna trygghet utan språkgemenskap? Bildning, världsvana, familjetraditioner? Institutioner som, likt den katolska kyrkan eller det multinationella företaget, står fast oföränderliga ovanför den begränsade nationalstaten?

Kanske är den traditionella historiska berättelsen hopplöst passé, men för att vara passé är John Biggins *Sailor of Austria* både spännande och rolig, och håller säker distans både till sentimental melodram och pojkboksheroism. I en stil som något påminner om Evelyn Waugh's i trilogin *Sword of Honour* låter Biggins Otto Prohaska dela med sig av minnena från tiden på Medelhavet. Den italiensk-polske tjecken Ottokar Ritter von Prohaska var i romanen nämligen framgångsrik österrikisk-ungersk u-båtskapten 1915–18. Med Pola, S:t Veit am Flaum och Cattaro som baser verkställer han ett allt mer verklighetsfrämmande k u k marinministeriums planer ända till den dag hemmahamnarna befinnes heta Pula, Fiume och Kotor. 1918 flockar sig folkhavet, likt ankommen mjölk, i skilda språkgrupper.

Ingen läsare skall vänta sig programmatisk naturalism av Remarques slag i denna bok, författaren håller stilen svalt distansierad. Huvudpersonens hållning påminner inte så litet om den, som kavallerigeneralen Mannerheim företer under samma period, som den skildras av Stig Jäger-skiöld. Men Biggins väjer inte för ohyggligheter, t ex besättningsmäns psykoser när de fått reda på att de torpederat ett trupptransportfartyg med 2 000 man ombord, eller när Prohaska själv anklagas för att av misstag sänkt den u-båt hans svåger fanns i. Mindre dramatiska provningar för besättningen gör sitt till för sjökrigets vardag: det kan vara att bli utfordrad enbart med polsk kålpudding just innan de får uppdraget att ligga under vattenytan i minst 24 timmar. Eller att frakta den ovanligt ädla och arg-sinta kamel, som en upprorisk shejk vill ge kjesar Karl, från Libyens kust tillbaka till Dalmatien. I u-läge . . .

Varför en engelsk lektor i Wales stannar för just detta ämne är svårt att lura ut. John Biggins har dock gjort ett gott hantverk, tycks kunna sin mellaneuropeiska historia och behärska en stil som inte avkräver verkligheten högre rationalitet än man har anledning av förvänta. Möjligen lider han av en viss ställföreträdande titelsjuka och förmåga till idealisering av dubbelmonarkin, men detta uppvägs snart av sinne för lokalfärg och en ton av medkännande humor.

Kan fictionlitteratur över huvud taget berika oss med erfarenheter vi själva sällan gör? Om så någon gång är fallet skulle den nu anmälda skildringen kanske kunna ge oss en något ökad insikt i hur lojaliteter och samhörighet kan te sig i det mångnationella samhället.